

Mehike in Arizone, ves čas skoro popolnoma vzporedno z mejami Mehike, in nekaj milj daleč od te meje gre čez reko Kolorado, blizu njenega izliva v Kalifornski zaliv, in potem se v državi Kaliforniji in v mestu Los Angelesu zjedini z osredno tihomorsko železnico.

Na tej železnici se je 1892. l. začela in potem naljevala neka fizična prikazen, ki se dosedaj ni dala dovolj objasniti. Kacih trideset milj od reke Kolorado drži železnica več milj po globokej dolini, kjer je očitno nekoč bilo morje. Ta dolina je nekaj čevljev nižje, kakor površje morja in obsega nekaj stotin kvadratnih milj. V nekaterih krajih v tej dolini so solni skladi in neki znatni zavod jih je že nekaj let izkoriščal. Nekega lepega jutra, ko je bilo 130° gorkote po Ferenheitu 54° C.), je bila dolina za nekaj čevljev visoko napolnjena z vodo, več milj železnice je bilo pod vodo. Sprva so mislili, da je reka Kolorado iz kakega uzroka premenila svoj tir in zalila dolino z vodo — pa množina vode v reki se ni pomajšala in dolina se je bila napolnila prehitro. Bila je suša in v reki ni bilo toliko vode, da bi bila mogla napolniti ta prostor. Če tudi se je strašno množine vode izparilo, vendar je voda v novem morji le naraščala, razrušila je solni zavod, napravilo železnici mnogo skrbi in dela. Jaz sem v marci ondu potoval in na lastne oči videl novo vodno shranišče, katero je prišlo ne ve se od kod. Geologi in vsakovrstni specialisti si ubijajo glave, a domači Indijanci pa trdijo, da bode voda tako hitro odtekla, kakor je pritekla in pripovedujejo, da se je pred leti tudi bilo nekaj tacega zgodilo.

Vsa trgovina tihomorskega obrežja z južnimi državami in deželami, ki pripadajo Mehikanskemu zalivu, je v rokah južne tihomorske železnice, tembolj, ker vse parobrodstvo mej pristanišči vzhodnih držav in Novim Orleansom, Galvestonom in pristanišči Nove Mehike in Osrednje Amerike na jedni strani in pristanišči Panamske ožine, Mehike in tihomorskim obrežjem na drugi strani, tudi v njenih rokah. Težko je misliti, kako absolutno je zavisen od te sisteme sedaj ne le San Francisko, temveč vsa Kalifornija. Slednje leto osnuje se v tem ali onem mestu kaka družba, da bi se rešila te tlačeče zavisnosti, a vse padejo v kremplje agentov te železnice, ki jih že kako uničijo. Poskus, da bi železnična komisija nadzorovala tarife, se je popolnoma ponesrečil, kajti o pravem času je železnica preskrbela, da so prišli njeni privrženci v postavodajni zbor, kateri je imel izvoliti člane te komisije. Komisija je postala poslušno orodje v rokah predsednika te železnice, znamenitega C. P. Hjuntingtona.

Po številjenji 1890. leta države in teritorij okoliša štirih severno-ameriških prekokontinentalnih prog obsegajo 1,142.101 angleških kvadratnih milj in imajo prebivalcev 2,798.134. Ta okoliš obsega vse države tihomorskega obrežja, ves srednji pas in državo Severno Dakoto — v vsem 10 držav in teritorij, z jedno besedo ves daljši zapad in severni zapad Zjedinjenih držav. V zadovoljenje potreb tega po evropskih pojmih jako neznatnega prebivalstva, razstresenega na tako ogromnem prostoru,

se je zgradilo in se plača 16.611 milj železnic. Če še jemljem v poštev, da je dežela skrajno neugodna za grajenje in izkoriščanje železnic, se ne bodem dosti zmotil, če rečem, da grajenje in oprava ni stala dosti manj kakor štirideset tisoč dolarjev na angleško miljo; ameriški specialisti trdijo, da so na zapadu od reke Mississippi vse železnice toliko stale. Na tak način dobimo ogromno svoto 664,440.000 dolarjev, ki se je izdalo za napravo občil za 2,798.134 prebivalcev, ali 237 dolarjev za vsacega moškega, žensko in otroka.

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Izvestja muzejskega društva, jedin zares znanstveni list na Slovenskem ima v svoji zadnji številki več zanimivih sestavkov. Posebno opozarjamo na spis gosp. uredn. A. Koblarja „Zemeljski potres na Slovenskem“ Zanimiv je tudi spis S. Robiča, „Kranjski lišaji“. Cena listu je za vse leto 2 gld.

Kapelica na Friškovci. Na Friškovci, blizu farne cerkve sv. Petra v Ljubljani, se je zbralo letos na sv. Marka dan zjutraj na stotine ljudi. Procesija je prišla z Valvazorjevega trga, kjer je bila sv. maša, k ondotni kapelici, mesto v cerkev sv. Petra, kamor zaradi potresa ni kazalo iti. Še veličastnejša je bila pa dne 12. maja t. l. pokorilna in prosilna procesija, katero je napravila Ljubljana k tej kapelici za odvrnitev potresa. Iz mesta in okolice se je nateklo pred njo okoli 4ih popoldne 10 do 20 tisoč ljudi. Stari ljubljanski grad še nikdar ni gledal toliko ljudstva, zbranega pod milim nebom in glas pevajočega: „Marija! k tebi uboge reve, mi zapuščeni vpijemo“. — „Na Friškovci“ je staro topografsko ime za križišče cest, držečih od sv. Petra proti železnici in iz Kravje doline v Udmat. Še pred kakimi 30. leti je stal tu preprost lesen križ, katerega so premestili na Aurovo posestvo pri železnici, mesto njega pa je zgradil pokojni stavbeni mojster Jakob Zupančič lično sedanjo kapelico, za katero je Volf naslikal podobo oznanenja Matere Božje. Kaj je bilo v prejšnjih časih na Friškovci? Najbrže je bilo tu morišče za ženske, če nas ne vara o. Marko Pohlina s svojim poročilom v knjigi: „Tu malu Besediche treh jefikov“ (1782), kjer piše: „Frishkovz, Riektplatz f. Weibpersonen, locus supplicii“. V „Glossarium Slavicum“ (1792) pa po svoje etimološki razlaga: „Frishkovz a gr. φοῖς, ein Schauder, horror, qui praetereuntes occupat.“ Pomen temu kraju se je pač v naših dneh korenito izpremenil.

I. V.

Novice.

— Presvitli cesar prisustvoval je dne 4. t. m. slovesnemu otvorjenju novega vseučilišča v Gradci. Mesto odelo se je tem povodom v praznično obleko in svojega preljubljenega vladarja najspoštljiveje pozdravilo. Presvitli cesar se je lojalnim Štajarcem iskreno zahvaljeval na lepih ovacijah prirejenih mu tem povodom.

— Birmancev je bilo v Ljubljani binkoštno nedeljo dopoldne 980, popoldne 647, v ponedeljek pa 147, skupaj 1774.

— Krempljev spomenik bodo slovesno odkrili dne 11. avgusta t. l. pri Mali Nedelji na Spod. Štajarskem.

— Ponarejeni komadi po 20 vinarjev krožijo po Ljubljani. Denar je jako dobro ponarejen, le okrajki niso tako zobčasti.

— **Prostori za mestne šole.** Ker so dosedanji prostori dekliške slovenske 8razrednice pri Sv. Jakobu, deške nemške 4razrednice in nemške dekliške 5razrednice vsled potresa tako razdejani, da ni misliti, da bi se mogel jeseni šolski pouk pričeti že v teh prostorih, je ljubljansko mesto najelo za gori omenjene šole dve novi hiši stavbene družbe na Vrtači. — Sploh namerava mesto kupiti edno teh dveh hiš za nastanitev obeh nemških mestnih ljudskih šol.

— **Izpiti učne usposobljenosti** za obče ljudske in meščanske šole vršili se bodo v Ljubljani od 10. do 14. junija t. l.

— **Ljubljanske ljudske šole.** Na podstavi dotičnih sklepov deželnega in mestnega šolskega sveta se prične s poukom na ljudskih šolah v Ljubljani v nastopnem obsegu: a) Na mestni jednorazrednici na Barji dne 4. junija; b) na prvi in na drugi mestni deški petrazrednici v vseh oddelkih 4. in 5. razreda dne 7. junija; c) na mestni slovenski dekliški osemrazrednici v 7. in 8. razredu v realnem poslopju dne 7. junija; d) na obeh uršulinskih šolah v 7. in 8. razredu tudi dne 7. junija; e) na mestni nemški dekliški šoli v višjih dveh razredih, v ženskem učiteljišči in na mestni nemški deški štirirazrednici v 4. razredu dne 7. junija. — Privatni šoli Waldherrjeva in Huthova sta s poukom pričeli že prej; dekliška trirazrednica v Lichtenthurnovem zavodu začne z vsemi tremi razredi dne 7. junija, deška štirirazrednica v Marijanišči z vsemi štirimi razredi dne 10. junija in zasebna deška štirirazrednica nemškega šolskega društva samo s 4. razredom dne 7. junija.

— **Shod dolenjskih kmetijskih podružnic v Novem mestu,** ki bode dne 10. junija, obeta biti dobro obiskan, ker zanimanje za ta shod, kateremu je namen posvetovanje o izboljšani živinoreji na Dolenjskem, je v vseh vdeležanih krogih veliko.

— **Premovanje konj** bode letos na Kranjskem: dne 3. sept. v Lescah, 4. sept. v Kranji, 5. sept. v Kamniku, 6. sept. na Vrhniki, 7. sept. v Ribnici, 9. sept. v Št. Jerneju in 10. sept. v Trebnjem.

— **Voda v planinski dolini** se letos ne odteče ne navadno dolgo. Sodi se, da je to v zvezi s potresom, ki je morda zamašil odtoke.

— **Stolp na Triglavu.** Slovenski rodoljub in turist vč. g. Aljaž, župnik na Dovjem, hoče vrhu Triglava postaviti majhen stolp. Stolp bode okrogel in 190 m širok. Prostora bo imel za 4 ali 5 ljudi. Aljažev stolp bo najvišja stavba na Slovanskem sploh.

— **Požar** uničil je dne 4. junija opoldne v Mostah pod Ljubljano 4 poslopja, mnogo orodja in pohištva. Na lice požara so prihiteli ljubljanski in bizaviški gasilci, ki so ogenj omejili. — V Dolenjem Zemonu pri Ilirski Bistrici pogorelo je dne 31. maja t. l. 7 poslopij, mnogo sena, otave, orodja in edno tele. Bistriško gasilno društvo je prav pridno delalo pri požaru.

Potres.

Časopisi poročajo, da bode državna podpora za Kranjsko znašala 3 milijone goldinarjev. To bi pač ne zadoščalo za popravo poslopij.

Pri sv. Jakoba cerkvi v Ljubljani bodo morali podreti oba stolpa. Sprva se je mislilo, da bodo jednega zvezali, a se je pokazalo, da je že trohljiv les, s katerim je zvezan.

V Ljubljani se ponavlja še vedno tresenje zemlje, če tudi ne več močno. Kdaj se zemlja pomiri, se ne ve. Znani Rudolf Falb, kateri se mnogo peča s potresi, in trdi, da so potresi v zvezi s stanjem solnca

meseca in planetov ter prorokuje, da bode v Ljubljani še potres od 26. do 28. t. m., ki pa ne bode hud, potem bode pa Ljubljana imela stoletja mir. Falbovo prorokovanje bi bilo celo tolažilno, ako se bi uresničilo. Drugi učenjaki ne odobravajo Falbovega mnenja, a vendar ne morejo vsacega vpliva stanja solnca na zemljine potrese utajiti. Po Falbovem mnenju je vsak potres vulkaničen, dočim drugi večje potrese pripisujejo lomljenju večjih zemljinih plastij.

C. kr. državni geologični zavod je odposlal, kakor smo že poročali, svojega člana dr. Suessa v Ljubljano, da opazuje tukajšnji potres. Iz njegovega poročila, ki ga je odposlal omenjemu zavodu, posnamemo sledeče: „Široka ravan severnokranjskega diluvijalnega kotla se pretrga ne daleč od Ljubljane po dveh otokom podobnih gorskih skupinah. Vzhodni del teh kulminira gora Uranšica, zahodni del Šmarne gora. Te dve sta si precej blizu in loči ju le ozki predor, po katerem teče Sava. Južni del Šmarne gore obstoji v spodnjem delu iz cilskega škrilavca, potem sledi več vrst dolomitov. Tukaj se prav razločno vidijo sledi potresa; mnogo skalnatih kosov se je utrgalo ter valilo po pobočju. Tudi ob različnih potih je videti na plasteh več novih razpok; prst se je na več krajih ločila od skalovja ter se vsula na pota. Pri zgornjih Pirničah ob jugozahodnem ponožju Šmarne gore leži za moža visoka dolomitna skala; pri toku po pobočju je povzročila pri vsakem skoku globoke jame. — Raz Šmarne gore je razgled po celem ravani do gorskega porobja. Tu je videti celo vrsto poškodovanih krajev in vasij. Na severovzhodu leži najbolj prizadeta občina Vodice, kjer se je porušilo 114 hiš in 80 obokov in 30 hiš je treba podreti. Na jugovzhodu, približno v isti daljavi, kakor Vodice (okoli 9 km) leži Ljubljana, o kateri nesreči se je že dovolj poročalo. Proti jugu vleče se cela vrsta hudo prizadetih krajev, Šiška, Št. Vid, Vižmarje, Tacen itd. od Ljubljane do podnožja Šmarne gore. Na severovzhodu leži zelo poškodovan grad Smlednik. — Res čuditi se je, da sta tako malo trpela cerkev in župnišče na gori sami; le nekaj malih razpok na cerkvenem stropu je videti, sicer pa čisto nič. Cerkev toliko oddaljene Idrije ali Dolenje vasi pri Cerknici je primeroma trpela veliko več. Šmarne gora se dviguje kakor otok iznad poškodovane ravani. Tudi v pogorji Uranšica godilo se je jednako. kajti tudi tukaj so hiše v Kosezah in Podkotu veliko več trpele, kakor pa bližnja okolica. Med tema dvema gorama delajo najbolj poškodovani kraji Šmartno, Skaručina in Repnje tako rekoč most od razdrte Ljubljane do severne ravane.

Ako se ozremo iz Šmarne gore proti severu, videti je v ravnej črti Ljubljana-Šmartno hudo prizadete kraje, Voglje, Voklo in Šenčur. Mesto Kranj, ki je zidano na trije kameniti podlagi, ni trpelo nikake pomenljive škode in od tu naprej je splošno pojemale potresna moč. Tudi Kamnik ob robu severo